

Анонимизиран текст

Превод

C-143/23 - 20

Дело C-143/23

Допълнение към преюдициално запитване

Дата на постъпване на акта за допълнение в Съда:

10 април 2024 г.

Запитваща юрисдикция:

Landgericht Ravensburg (Германия)

Дата на акта за допълнение:

9 април 2024 г.

Ищци:

TJ

KI

FA

Ответници:

Mercedes-Benz Bank AG

Volkswagen Bank GmbH

Landgericht Ravensburg

Определение

относно преюдициалното производство пред Съда на Европейския съюз

C-143/23

Mercedes-Benz Bank и Volkswagen Bank

1. Дело — 2 О 214/20 -

КІ, [...] 88410, Бад Вурцах

- ищец -

[...]

срещу

Mercedes-Benz Bank AG, [...] 70469, Щутгарт — ответник -

[...]

2. Дело — 2 О 103/21 -

FA, [...] 88433, Шемерхофен

- ищец -

[...]

срещу

Volkswagen Bank GmbH, [...] 38112, Брауншвайг — ответник -

[...]

на 9 април 2024 г. Landgericht Ravensburg (Областен съд Равенсбург, Германия) [...] определи:

I. Производствата остават спрени.

II. Съгласно член 267, първа алинея, буква а) и втора алинея ДФЕС отправя до Съда на Европейския съюз следните допълнителни въпроси относно тълкуването на правото на Съюза в преюдициалното производство С-143/23:

4. а) Трябва ли член 10, параграф 2, буква л) от Директива 2008/48/ЕО във връзка с член 14, параграф 1, втора алинея, буква б) от Директива 2008/48 да се тълкува в смисъл, че срокът за отказ не започва, когато договорът за кредит не посочва конкретна ставка на лихвения процент за просрочени плащания, приложим при сключването на този договор?

Ако отговорът е отрицателен:

б) Може ли липсата на тази информация да засегне способността на средния потребител да прецени обхвата на

правата и задълженията си по директивата или решението му да сключи договора, и, когато е приложимо, да го лиши от възможността да упражни правата си при по същество същите условия като тези, които биха били налице, ако предоставената информацията беше пълна и точна?

5. а) Изключена ли е възможността кредиторът да направи възражение, че поради поведението му в периода между сключването на договора и упражняването на правото на отказ, а и след упражняването му, потребителят е упражнил неправомерно това право, когато договорът за кредит не посочва конкретна ставка на лихвения процент за просрочени плащания, приложим при сключването на този договор?

Ако отговорът отрицателен:

- б) Може ли преценката за наличието на злоупотреба с право да се основава по-специално на следните обстоятелства:
- потребителят продължава да използва финансираното превозно средство, докато съдът се произнесе по въпроса относно действителността на отказа;
 - потребителят отказва да плати компенсаторно обезщетение за ползването на превозното средство?

А.

Препраща се към фактическите обстоятелства по двата казуса, изложени в раздел А. от преюдициалното запитване от 1 март 2023 г. по дело С-143/23.

Б.

Приложимите национални правни норми са посочени в раздел Б. от преюдициалното запитване от 1 март 2023 г. по дело С-143/23.

В.

Уважаването или отхвърлянето на исковете зависи от отговора на поставените в диспозитива на определението допълнителни въпроси II. 4 и II. 5.

Уважаването на исковете зависи и от обстоятелството дали съответните волеизявления за отказ са действителни и дали възражението за злоупотреба с право е пречка за упражняването на правото на отказ от страна на ищците. Към момента на отправянето на преюдициалното запитване от 1 март

[2023] г. тези въпроси изглеждаха изяснени, но понастоящем са отново открити.

I. Действителност на отказа

Съгласно член 356b, параграф 1 и параграф 2, първо изречение от Bürgerliches Gesetzbuch (Граждански кодекс, наричан по-нататък „BGB“) уреденият в член 355, параграф 2, първо изречение от BGB срок за отказ не започва да тече, когато задължителната информация по член 492, параграф 2 [от BGB] и по член 247, параграфи 6—13 от Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (Въвеждащ закон към Гражданския кодекс, наричан по-нататък „EGBGB“) в договора за кредит не е пълна или не е допълнена. Съгласно член 495, параграф 1 и член 355, параграф 1 от BGB в случай на действителен отказ ищецът не е обвързан повече от договора за кредит.

По настоящите дела договорът за кредит не посочва конкретна ставка на лихвения процент за просрочени плащания.

От решение от 9 септември 2021 г., [Volkswagen Bank и др.] C-33/20, C-155/20, C-187/20 следва, че срокът за отказ не започва да тече, когато договорът за кредит не посочва конкретна ставка на лихвения процент за просрочени плащания. Оттогава този подход се следва от BGH (Федерален върховен съд, Германия) (решение от 12 април 2022 г. — XI ZR 179/21 — ECLI:DE:BGH:2022:120422U- XIZR179.21.0).

Според запитващата юрисдикция от решение от 21 декември 2023 г., [BMW Bank и др.] C-38/21, C-47/21, C-232/21 не следва друг извод.

BGH (Федерален върховен съд) обаче тълкува решението от 21 декември 2023 г. по напълно различен начин и счита, че липсата на информация относно конкретната ставка на лихвения процент за просрочени плащания, приложим при сключването на договора за кредит, не е пречка да започне да тече срокът за отказ (BGH (Федерален върховен съд), решение от 27 февруари 2024 г. — XI ZR 258/22 — ECLI:DE:BGH:2024:270224U- XIZR258.22.0, juris, т. 32 и сл.).

Допълнителните въпроси II. 4. а) и б) са резултат от различното тълкуване на решението на Съда от 21 декември 2023 г.

II. Възражение за злоупотреба с право

Освен това се поставя въпросът дали в разглежданите случаи кредиторите имат основание да се позовават на обстоятелството, че съответният ищец е упражнил неправомерно правото си на отказ.

От точка 7 от диспозитива на решение от 9 септември 2021 г., [Volkswagen Bank и др.], C-33/20, C-155/20, C-187/20 и от точка 11 от

диспозитива на решение от 21 декември 2023 г., [BMW Bank и др.], С-38/[21], С-47/21, С-232/21 следва, че упражняването от страна на потребителя на правото му на отказ по член 14, параграф 1 от Директива 2008/48/ЕО не може да се счита за злоупотреба с право, когато договорът за кредит не посочва конкретна ставка на лихвения процент за просрочени плащания. Мотивите на решението от 21 декември 2023 г. обаче пораждат съмнение дали това е така. Това е предметът на въпрос II. 5. а).

В случай, че Съдът отговори на въпрос II. 5. а) в смисъл, че възможността да се направи възражение за злоупотреба с право не е изключена дори ако липсва информацията относно конкретната ставка на лихвения процент за просрочени плащания, тогава запитващата юрисдикция трябва да провери дали в главните производства са налице елементите от фактическият състав на злоупотребата.

При проверката дали са налице елементите на посочения фактически състав запитващата юрисдикция трябва да вземе под внимание и указанията на ВGH (Федерален върховен съд) като върховна национална съдебна инстанция. Тъй като са налице съмнения дали тези указания противоречат на правото на Съюза, се поставя въпрос II. 5. б).

Г.

I. По въпрос II. 4.

1. На 9 септември 2021 г. в решение [Volkswagen Bank и др.], С-33/20, С-155/20, С-187/20 — Съдът постанови (т. 3, първо изречение от диспозитива):

„3. Член 10, параграф 2, буква л) от Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че договорът за кредит трябва да посочва конкретна ставка на лихвения процент за просрочени плащания, приложим при сключването на този договор, и конкретно да описва механизма за регулиране на лихвения процент за просрочени плащания“.

С решение от 21 декември 2023 г., [BMW Bank и др.], С-38/21, С-47/21, С-232/21 (т. 10 от диспозитива) Съдът потвърждава това решение:

„10. Член 10, параграф 2, буква л) от Директива 2008/48

трябва да се тълкува в смисъл, че договорът за кредит трябва да упоменава, под формата на конкретен процент, лихвения процент за просрочени плащания, приложим

към момента на сключването на договора, и конкретно да описва механизма за неговото регулиране“.

2. В т. 267 от решението от 21 декември 2023 г., [BMW Bank и др.] C-38/21, C-47/21, C-232/21 във връзка с друг преюдициален въпрос Съдът посочва,

„че когато информация, предоставена от кредитора на потребителя на основание член 10, параграф 2 от тази директива, се окаже непълна или невярна, срокът за отказ започва да тече само ако тази непълна или невярна информация не може да засегне способността на потребителя да прецени обхвата на своите права и задължения по тази директива, нито решението му да сключи договора, и, когато е приложимо, не може да го лиши от възможността да упражни правата си при по същество същите условия като тези, които биха били налице, ако предоставената информация беше пълна и точна“.

Освен това в т. 265 е посочено още:

„Запитващата юрисдикция следва да провери това“.

Запитващата юрисдикция счита, че двете посочени по-горе съображения не се отнасят до тази част на решението от 21 декември 2023 г., [BMW Bank и др.] в която Съдът тълкува член 10, параграф 2, буква л) от Директива 2008/48 (т. 268—272 от решението). В противен случай Съдът щеше да направи уговорка в тази част на решението и щеше да посочи, че запитващата юрисдикция следва да провери още дали липсващата информация относно конкретната ставка на лихвения процент за просрочени плащания може да засегне способността на потребителя да прецени обхвата на своите права и задължения по директивата.

Това сочат и съображенията на Съда в решението от 21 декември 2023 г., [BMW Bank и др.] във връзка с тълкуването на член 10, параграф 2, буква с) от Директива 2008/48 относно информацията за обезщетението, дължимо при предсрочно погасяване на кредита. В това решение Съдът изрично ограничава задължението за предоставяне на информация в точка 8, второ изречение от диспозитива, а също и в съответната част на мотивите на решението (т. 256):

(....)

„При това положение, дори при липса на конкретно и лесно разбираемо указание за начина на изчисляване, такъв договор може да изпълни предвиденото в тази разпоредба задължение, стига да съдържа други данни, позволяващи на потребителя лесно да определи размера на съответното обезщетение, и по-специално максималния му размер, който той ще трябва да плати в случай на предсрочно погасяване на кредита“.

От това следва, че Съдът счита информацията относно конкретната ставка на лихвения процент за просрочени плащания за абсолютно необходима и в случай, че тази информация липсва, срокът за отказ не започва да тече.

3. Противно на това, на 27 февруари 2024 г. BGH (Федерален върховен съд) постановява, че съгласно посоченото в т. 265 и 267 от решението на Съда от 21 декември 2023 г. [BMW Bank и др.] липсата на информация относно конкретния лихвен процент за просрочени плащания, приложим при сключването на договора, и относно начина на неговото регулиране, не е пречка срокът за отказ да започне да тече (BGH (Федерален върховен съд), решение от 27 февруари 2024 г. — XI ZR 258/22 — ECLI: DE:BGH:2024:270224UXIZR258.22.0, juris, т.32 и сл.). В мотивите си BGH (Федерален върховен съд) посочва (juris т. 35):

„[...] Относително осведоменият и в разумни граници наблюдателен и съобразителен потребител в положението на ищеца би сключил спорния договор за кредит дори ако при сключването на договора, наред със съдържащата се в него информация, е бил информиран и относно конкретната ставка на лихвения процент за просрочени плащания, приложим към този момент, и относно начина на неговото регулиране. Той не би придал съществено значение за сключването на договора на такава информация, както поради факта, че възнамерява да изпълни надлежно договора, и следователно да изключи възможността за настъпване на забава, така и поради шестмесечната променливост на лихвения процент за просрочени плащания, поради което липсата на тази информация не го е въвела в заблуждение относно правата и задълженията му“.

4. Ето защо Съдът е помолен да поясни как следва да се разбират съображенията, изложени в точки 268—272 и точки 257—267 от решението от 21 декември 2023 г. [BMW Bank и др.]: Достатъчно ли е в договора за кредит да липсва информацията относно конкретната ставка на лихвения процент за просрочени плащания, за да не започне да тече срокът за отказ по член 14, параграф 1, втора алинея от Директива 2008/48/ЕО?

5. В случай, че Съдът отговори на въпрос II. 4. а) в смисъл, че липсващата информация относно конкретната ставка на лихвения процент за просрочени плащания не е достатъчно условие, за да не започне да тече срокът за отказ, от Съда се иска да отговори на отнасящия се до правото на Съюза правен въпрос II. 4. б), дали по-специално липсващата информация относно конкретната ставка на лихвения процент за просрочени плащания може да засегне способността на средния потребител да прецени обхвата на своите права и задължения по Директивата или решението му да сключи договора, и когато е приложимо, да го лиши от възможността да упражни правата си при по същество същите условия като тези, които биха били налице, ако предоставената информация беше пълна и точна. Налице е правен въпрос относно правото на Съюза, а именно при какви условия срокът за отказ по член 14, параграф 1, втора алинея от Директива 2008/48/ЕО по изключение започва да тече дори ако в договора за кредит не е предоставена цялата информация, предвидена в член 10, параграф 2 от директивата.

Според запитващата юрисдикция липсващата информация относно конкретната ставка на лихвения процент за просрочени плащания може да засегне способността на потребителя да прецени обхвата на своите права и задължения по Директивата или решението му да сключи договора. Като критерий служи относително осведоменият и в разумни граници наблюдателен и съобразителен среден потребител (решение от 21 декември 2023 г., C-38/[21], т. 256). Този среден потребител е наясно с риска, че при дългосрочен договор за кредит с погасителни вноски, сключен с цел закупуване на нов автомобил, по време на обичайно многогодишния срок на договора може да настъпи забава на плащането. В зависимост от финансовото състояние на потребителя, размерът на конкретната ставка на лихвения процент за просрочени плащания може да бъде важен критерий при вземането на решение дали и с кой кредитор да се сключи договор за кредит.

- б. Следователно е необходимо Съдът да отговори на въпроси II. 4. а) и II. 4. б), за да може запитващата юрисдикция да се произнесе по настоящите дела в съответствие с правото на Съюза.

II. По въпроси II. 5. а) и II. 5. б)

1. Точка 7 от диспозитива на решение от 9 септември 2021 г., [Volkswagen Bank и др.,] C-33/20, C-155/20, C-187/20 гласи:

„Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска възможността кредиторът с основание да счита,

че потребителят е злоупотребил с правото си на отказ, предвидено в член 14, параграф 1 от тази директива, когато част от предвидената в член 10, параграф 2 от тази директива задължителна информация нито е посочена в договора за кредит, нито впоследствие е надлежно предоставена, независимо дали този потребител не е знаел за съществуването на правото му на отказ“.

Точка 11 от диспозитива на решение от 21 декември 2023 г., [BMW Bank и др.,] C-38/[21], C- 47/21, C-232/21 гласи:

„Член 14, параграф 1 от Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че пълното изпълнение на договора за кредит води до погасяване на правото на отказ. Освен това кредиторът няма основание да се позовава на обстоятелството, че поради поведението му в периода между сключването на договора и упражняването на правото на отказ от договора, а и след упражняването на това право, потребителят е упражнил неправомерно това право, ако поради непълна или невярна информация в договора за кредит, несъответстваща на член 10, параграф 2 от Директива 2008/48, срокът за отказ не е започнал да тече, тъй като е установено, че тази непълна или невярна информация е засегнала способността на потребителя да прецени обхвата на своите права и задължения по Директива 2008/48, както и решението му да сключи договора“.

От диспозитива на двете решения, от 9 септември 2021 г. и от 21 декември 2023 г., става ясно, че по настоящите дела не възможно да се направи възражение за злоупотреба с право. Това е така, защото липсващата информация относно конкретната ставка на лихвения процент за просрочени плащания може да засегне способността на потребителя да прецени обхвата на своите права и задължения по Директива 2008/48, както и решението му да сключи договора (вж. изложеното по-горе в точка Г. I. 5.).

2. Това тълкуване се подкрепя и от мотивите на двете решения, от 9 септември 2021 г. и от 21 декември 2023 г. В решение от 9 септември 2021 г., [Volkswagen Bank и др.,] C-33/20, C-155/20, C-187/20 Съдът подчертава (т. 124 и 125):

„От друга страна, както по същество отбелязва генералният адвокат в точки 117 и 118 от заключението си, целта на член 14, параграф 1, втора алинея буква б)

от Директива 2008/48 е да се гарантира, че потребителят получава цялата информация, необходима за да прецени обхвата на договорното му задължение, и да се санкционира кредиторът, който не му предоставя информацията, предвидена в член 10 от тази директива“.

В т. 288 от решение от 21 декември 2023 г., [BMW Bank и др.,] C-38/[21], C-47/21, C-232/21 Съдът потвърждава този извод:

„От друга страна целта на член 14, параграф 1, втора алинея буква б) от Директива 2008/48 е да се гарантира, че потребителят получава цялата информация, необходима за да прецени обхвата на договорното му задължение, и да се санкционира кредиторът, който не му предоставя информацията, предвидена в член 10 от тази директива (...).

Всъщност целта на санкциите, предвидени от директивите на Съюза в областта на защитата на потребителите, е да разубедят продавача или доставчика да наруши задълженията, които той има съгласно разпоредбите на тези директиви спрямо потребителя (вж. по аналогия решения от 30 април 2014 г., *Kásler и Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, т. 84 и от 25 ноември 2020 г., *Banca B.*, C-269/19, EU:C:2020:954, т. 34 и 38)“.

В т. 291 от решение от 21 декември 2023 г., [BMW Bank и др.,] C-38/[21], C-47/21, C-232/21 Съдът пояснява:

„В това отношение обаче следва да се добави, че съгласно отговора, даден от Съда в т. 267, кредиторът не може да се позовава на неправомерното упражняване на правото на отказ, ако в случай на непълна или невярна информация в договора за кредит срокът за отказ не е започнал да тече, тъй като е установено, че тази непълна или невярна информация е засегнала способността на потребителя да прецени обхвата на своите права и задължения по Директива 2008/48, както и решението му да сключи договора“.

В мотивите на решение от 21 декември 2023 г., [BMW Bank и др.,] C-38/[21], C-47/21, C-232/21 обаче Съдът отбелязва също така, че по принцип [не] следва да се прави позоваване на правото на Съюза с цел измама или злоупотреба (т. 281 и сл.). В т. 287 Съдът постановява, че националната юрисдикция трябва да провери дали в спора по главното производство е налице фактическият

състав на злоупотреба съгласно правилата за доказване по националното право. Това твърдение евентуално би могло да е в противоречие с точка 11 от диспозитива на решението от 21 декември 2023 г., съгласно която кредиторът не може именно да успешно повдигне възражение за злоупотреба с право.

3. Поради това с въпрос II. 5. а) Съдът е помолен да поясни дали е изключена възможността да се направи възражение за злоупотреба с право, когато договорът за кредит не посочва конкретна ставка на лихвения процент за просрочени плащания, приложим при сключването на договора за кредит.
4. В случай, че Съдът отговори на въпрос II. 5. а) в смисъл, че възможността да се повдигне възражение за злоупотреба с право не е изключена дори ако липсва информацията относно конкретната ставка на лихвения процент за просрочени плащания, тогава запитващата юрисдикция трябва да провери дали е налице злоупотреба в главните производства.

При проверката на фактическия състав на злоупотребата запитващата юрисдикция трябва също да вземе предвид и указанията на BGH (Федерален върховен съд) като върховна национална съдебна инстанция. В своята практика BGH (Федерален върховен съд) тълкува понятието за злоупотреба изключително широко (BGH, решение от 27 октомври 2020 г. — XI ZR 498/19, ECLI:DE:BGH:2020:271020UXIZR498.19.0, juris, т. 28; акт за преюдициално запитване от 31 януари 2022 г. — XI ZR 113/21 и др. — ECLI:DE:BGH:2022:310122BXIZR113.21.0, т. 81—88). Упражняването от страна на потребителя на правото му на отказ следва да се счита за злоупотреба с право по-специално, когато:

- потребителят продължава да използва финансираното превозно средство, докато съдът се произнесе по въпроса относно действителността на отказа,
- потребителят отказва да плати компенсаторно обезщетение за ползването на превозното средство.

Съмнително е дали тези предписания на BGH (Федерален върховен съд) са съвместими с правото на Съюза:

- а) От гледна точка на правото на Съюза изглежда неоснователно да се приеме, че е налице злоупотреба с право, когато потребителят не връща и продължава да използва превозното средство, докато съдът се произнесе по въпроса относно действителността на отказа. Съгласно правото на Съюза, за да се приеме, че е налице злоупотреба с

право, е необходимо основната цел на разглежданите сделки да бъде получаване на недължимата облага от прилагането на правото на Съюза. Принципът на забрана на злоупотребите не е приложим, когато разглежданите действия — и поспециално изборът да се използват някои правни възможности или да се предприемат определени постъпки — вероятно имат самостоятелна обосновка, различна от простото получаване на такова предимство (заключение на генералния адвокат Hogan от 15 юли 2021 г., C-33/20, C-155/20, C-187/20, т. 116).

В случай на спор относно действителността на отказа, ако, въпреки направения отказ, потребителят не връща и продължава да използва превозното средство, той не получава имуществена облага, тъй като съгласно националната съдебна практика трябва да плати подходящо компенсаторно обезщетение за ползването.

Освен това потребителят има законен интерес да продължи да използва превозното средство, докато съдът не се произнесе относно действителността на отказа на потребителя. Свободното решение на потребителя дали да упражни правото на отказ би било неоправдано затруднено, ако той не би могъл да задържи и използва превозното средство, докато съдът се произнесе по въпроса относно действителността на отказа.

- б) Изглежда също така е в противоречие с правото на Съюза, че ВGH (Федерален върховен съд) приема, че е налице злоупотреба с право, когато потребителят счита, че не дължи компенсаторно обезщетение за ползването на превозното средство. Липсва обективен елемент като предпоставка за наличието на злоупотреба. Освен това е налице хипотезата на *circulus in demonstrando*: или правното становище на потребителя е правилно и в този случай съдът му предоставя обоснована със съдебно решение облага, или правното му становище е неправилно, и тогава дължи компенсаторно обезщетение, като също така не получава недължимата облага.

В настоящите дела са от значение също и изтъкнатите от ВGH (Федерален върховен съд) елементи на фактическия състав на злоупотребата. Ищците в двете дела не са върнали превозните си средства и продължават да ги използват. В разглежданото понастоящем дело 2 О 214/20, ищецът (в разрез с националната съдебна практика) счита, че не дължи компенсаторно обезщетение за обезценяването на превозното средство.

Следователно е необходимо Съдът да отговори на въпрос II. 5. б), за да може запитващата юрисдикция да се произнесе по настоящите дела в съответствие с правото на Съюза.

Д.

До момента Съдът не се е произнасял по посочените в диспозитива на акта за преюдициално запитване въпроси II. 4. а) и II. 4. б), както и по въпроси II. 5. а) и II. 5. б), които се отнасят до тълкуването на решения от 9 септември 2021 г., [Volkswagen Bank и др.,] C-33/20, C-155/20, C-187/20 и от 21 декември 2023 г., [BMW Bank и др.,] C-38/21, C-47/21, C-232/21.

Действително в преюдициалното запитване на BGH (Федерален върховен съд) от 31 януари 2022 г. по дело C-117/22 са поставени подобни въпроси относно възражението за злоупотреба с право. Съдът обаче е спрял производството по това дело с оглед на дело C-38/[21], C-47/21, C-232/21, а на 25 януари 2024 г. BGH (Федерален върховен съд) уведомява Съда, че не поддържа преюдициалното си запитване по дело C-117/22. Както е посочено по-горе в раздел Г. II., продължават обаче да са налице съмнения дали практиката на BGH (Федерален върховен съд) по отношение на твърдяната злоупотреба с право при упражняване на правото на отказ е в съответствие с правото на Съюза. BGH (Федерален върховен съд) не е изоставил практиката си и може да се върне към нея по всяко време, така че продължава да е налице необходимост от изясняване на съвместимостта с правото на Съюза.

В интерес на единното тълкуване на правото на Съюза запитващата юрисдикция следва служебно, на основание член 267, първа алинея, буква а) и втора алинея ДФЕС, да постави на Съда посочените в диспозитива на настоящото определение въпроси и да спре производството по настоящото дело.

[...]